

Asia Käsikirjan tekijänoikeus

Hakija R ja L

Annettu 26.1.2021

Tiivistelmä

Käsikirja ja sen päivitysversio saivat tekijänoikeussuojaa. Kappaleiden valmistaminen käsikirjan muunnelmasta muuhun kuin yksityiskäyttöön vaati tekijänoikeuden haltijoiden suostumuksen.

LAUSUNTOPYYNTÖ

1. Hakijat ovat pyytäneet tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa käsikirjan tekijänoikeuslain vastaisesta käytöstä. He ovat kertoneet kehittäneensä Move! –ohjelmakokonaisuuden yhdessä kolmannen henkilön kanssa. He ovat myös kolmestaan kirjoittaneet Move! -ohjelmakokonaisuus. Käsikirja -otsikoidun kirjan (myöhemmin Käsikirja). Käsikirjaan sisältyvän menetelmän viimeksi esitetty versio on kuvattu teoksessa v. 2013. Tekijät ovat kolmisin jatkaneet työskentelyä tavoitteenaan saada aikaan vuoden 2013 käsikirjasta päivitetty versio. Käsikirjan vuoden 2018 päivitystekstissä ei ole ollut tarpeen muuttaa käsikirjan sisältöä kokonaisuudessaan. Akkreditointityöryhmä on arvioinut käsikirjan päivitysluonnoksen vuonna 2018.
2. Hakijat kysyvät ensiksi, saavatko Move! -ohjelmakokonaisuuden käsikirja ja sen päivitysluonnos tekijänoikeudellista suojaa? Move! -ohjelmakokonaisuus on vuodesta 2001 alkaen kolmen henkilön työryhmän kehittämä, vuosien mittaan laajentunut modulaarinen työskentelymenetelmä eri tilanteissa esiintyvän väkivaltaisen käyttäytymisen puheeksi ottoon ja hoitoonohjaukseen. Ohjelmakokonaisuus, sen käsikirja ja siihen liittyvä muu materiaali eivät olisi voineet syntyä eivätkä kehittyä nykyiseen muotoonsa ilman monipuolista ja pitkäaikaista kehitys- ja kirjoitustyötä.

3. Toiseksi, onko vastapuolella ollut oikeus lainata ja muokata alkuperäistä aineistoa ilman tekijöiden lupaa. Vastapuolten MOVE! työkirja-nimellä otsikoitu kirja (myöhemmin Työkirja) sisältää kansilehtineen yhteensä 89 sivua. Suurin osa työkirjan tekstistä on peräisin Käsikirjan vuoden 2018 päivitysluonnoksesta. Lainaukset ovat enimmäkseen sanasta sanaan identtisiä alkuperäisen tekstin kanssa. Joitakin lainauksia on muokattu, usein niin, että taulukkona tai kuviona esitettyjä ajatuksia on muutettu lausemuotoon, joitakin lauseita ja kappaleita on jätetty pois ja eräitä otsikoita muutettu.
4. Työkirjassa on lainattu sellaisenaan tai vähäisin, edellä kuvatuin muutoksin päivitysluonnoksen alkuperäistä tekstiä lausuntopyyntöön oheistetun vertailutaulukon mukaisesti. Vastapuolten tekemiä lisäyksiä Työkirjassa on vähän, vain joitakin sivuja eikä niistä ilmene heidän omaan ajatteluunsa perustuvaa aiheen kehittelyä. Vastapuolet eivät ole pyytäneet eivätkä muutenkaan saaneet suostumusta alkuperäisen aineiston muokkaukseen.
5. Kolmanneksi, onko vastapuolilla ollut oikeus esittää muokkaamansa aineisto koulutustilaisuudessa ja levittää sitä sähköisessä muodossa. Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen 5.5.2020 järjestämän koulutustilaisuuden osanottajamäärä on ollut 29. Tilaisuus on järjestetty videoyhteydellä. Aineisto, jota lausuntopyyntö koskee, on jaettu 29 osanottajalle sähköpostitse.
6. Neljänneksi, ovatko vastapuolet ilmoittaneet alkuperäisen teoksen tekijät hyvän tavan mukaisesti. He ilmoittavat Työkirjan kansilehdellä olevansa työkirjan tekijöitä. Vastapuolet kertovat työkirjan johdannossa, että Työkirja olisi koottu vuoden 2013 Käsikirjasta. Tosiasiassa Työkirja on koottu käsikirjan päivitystä varten laaditusta luonnoksesta. Vuoden 2013 Käsikirja mainitaan lähdeluettelossa virheellisessä kirjoitusasussa. Muuten Työkirjassa on satunnaisia lähdeviitteitä ja lukijan on mahdoton tietää, mikä on lainattua ja mikä muuta. Vastapuolet eivät ole olleet mukana Move! -ohjelman kehittämistyössä eivätkä ole voineet vaikuttaa ohjelman kehittämisessä tehtyihin ratkaisuihin.

7. Viidenneksi, onko vastapuoli loukannut alkuperäisen teoksen kirjallista arvoa tai teoksen ja sen kuvaaman menetelmän omalaatuisuutta. Move! -ohjelmakokonaisuus on sellaisenaan käyttötilanteisiin joustavasti soveltuva menetelmä eikä sen muunteluun sillä tavoin, kuin vastapuolet kuvailevat, ole ilmennyt käyttötilanteissa havaittua tosiasiallista tarvetta. Osa alkuperäisen Käsikirjan lomakkeista on jätetty Työkirjassa pois, mikä heikentää ohjelman toteuttamisessa oleellista modulaarista rakennetta ja loppuunsaattamista.
8. Kuudenneksi, ovatko vastapuolet käyttäneet sellaista teoksen nimeä, että vastineenantajien työkirja voidaan helposti sekoittaa alkuperäiseen Käsikirjaan ja sen päivitysluonnokseen. Työkirjassa on Move! -ohjelman nimen kirjoitusasu siten, että alkuperäisen teoksen nimen kirjoitusasun asemesta on käytetty suuraakkosia. Kirjoitusasu ei muuta äänneasua. Nimikkeet Työkirja ja Käsikirja ovat lähellä toisiaan, mutta kuitenkin eri käsitteitä.

VASTINEET

9. Tekijänoikeusneuvosto on varannut Työkirjan tekijöille mahdollisuuden antaa asiassa vastine. P on kertonut tavanneensa loppusyksystä videopalaverissa kirjan tekijöistä L:n ja O:n, lisäksi palaverissa oli läsnä toinen Työkirjan tekijöistä, B. Move! -ohjelma ei ollut mennyt akkreditoinnissa läpi ja sen päivittäminen oli kesken. Palaverin lopputuloksena sovittiin, että L, B ja vastineenantaja jatkavat päivitystyötä, jotta ohjelma saadaan asianmukaisesti päivitettyä eteenpäin. L oli vastineenantajan käsityksen mukaan halukas tekemään päivitystä, mutta epäili olisiko hänellä siihen mahdollisuutta työkiireiden takia. Jossain vaiheessa prosessia hän vetäytyikin tapaamisista.
10. Siinä vaiheessa vastineenantaja P sopi B:n kanssa jakavansa alkuperäisen Käsikirjan osat puoliksi ja kumpikin laati sen jälkeen oman osansa ja välissä he tapasivat ja päivittivät tilannetta. Vastineenantaja sai lähiesimieheltään etätöyöluvan kirjoitustyötä varten. O:ta, joka on yksi alkuperäisen Käsikirjan ja sen päivitysluonnoksen laatijoista, vastineenantaja tapasi useita kertoja

prosessin aikana ja sai häneltä aina kannustavaa palautetta. Vastineenantaja on ymmärtänyt tekevänsä virkamiehenä hänelle osoitettua työtehtävää. Tehtävänannossa on ollut alun perin läsnä kaksi alkuperäisen Käsikirjan laatijaa, joten vastineenantaja ei kokenut tai ymmärtänyt, että hänen olisi tullut olla henkilökohtaisesti yhteydessä eläkkeellä olevaan virkamieheen, joka on alkuperäisen Käsikirjan kolmas tekijä.

11. B on kertonut alkaneensa laatia kyseessä olevaa Työkirjaa työnantajansa V ry:n sekä yhteistyökumppanina toimineen Rikosseuraamuslaitoksen pyynnöstä ja tehnyt sitä työtehtävänä. Hän oli saanut työtehtävän 2018 käydyssä neuvottelussa, jossa paikalla oli Rikosseuraamuslaitokselta D, L, P sekä V ry:stä hänen lisäkseen O.
12. Vähän tämän jälkeen hän tapasi vielä O:n, L:n ja P:n. Tässä yhteydessä hän sai L:ltä sähköisessä muodossa muistitikulta materiaalin. Tämä materiaali sisälsi myös oikoluettun version, johon oli kommentteina tehty muokkauksia aiemmin mainittuihin puutteisiin liittyen. Vastineenantaja tulkitsi materiaalin luovuttamisen aikaisimmin hänelle annetun työtehtävän osalta luvaksi muokata materiaalia.
13. Työkirja perustuu Käsikirjaan, joka tuodaan esille esipuheessa. Työkirjaa on käytetty ainoastaan 5.5.2020 pidetyssä Rikosseuraamuslaitoksen Koulutuskeskuksen koulutuksessa. Koulutukseen osallistuneet ovat olleet Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehiä. Koulutuksessa myös tuotiin toistuvasti esille, että Työkirja ei korvaa Käsikirjaa. V ry ei ole saanut kyseessä olevasta koulutuksesta taloudellista etua.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

14. Tekijänoikeuslain (404/61) 55 §:n mukaan tekijänoikeusneuvosto antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Näiden lausuntojen luonne ei ole sitova.

Kirjallisen materiaalin tekijänoikeussuojan arviointi

15. Tekijänoikeuslain 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Säännöksessä mainitaan esimerkkinä suojatuista teoksista muun muassa selittävä kirjallinen esitys. Tekijänoikeus suojaa sekä teosta kokonaisuutena että sellaista teoksen osaa, jota muusta teoksesta irrallaan tarkasteltuna voidaan pitää tekijänsä luovan työn omaperäisenä tuloksena.
16. Tekijänoikeussuojaa saadakseen kirjallisen tuotteen on yllettävä teostasoon eli ylitettävä teoskynnys. Tällä tarkoitetaan sitä, että kirjallisen tuotteen tulee olla tekijänsä henkisen luomistyön itsenäinen ja omaperäinen tulos. Ratkaisu teoskynnyksen ylittymisestä tehdään tapauskohtaisella harkinnalla.
17. Tekijänoikeus suojaa vain teokselle annettua ilmenemismuotoa. Tekijänoikeus ei suojaa esimerkiksi teoksessa esitettäviä tutkimustyön tuloksia, teorioita, tieteellisiä löytöjä, teoksen sisältämiä tietoja tai teoksen aihetta. Kuka tahansa saa siten kirjoittaa esimerkiksi esitelmän samasta aiheesta. Tämä merkitsee myös sitä, että jos kirjallisen teoksen sisältö koostuu yleisesti tunnetuista tiedoista, teorioista ja opeista, vain ne teoksen osat, jotka on esitetty omaperäisellä ja yksilöllisellä tavalla yltyvät teostasoon ja saavat tekijänoikeussuojaa. Tekijänoikeus syntyy suoraan lain nojalla teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle tai henkilölle.
18. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin katsoi 16.7.2009 antamassaan ratkaisussa C-5/08 (Infopaq), että 11 sanasta koostuva ilmaisu voi saada tekijänoikeussuojaa, jos ilmaisu on omaperäinen, tekijänsä henkisen luomistyön tulos. Ratkaisussa C-145/10 (Painer), tuomioistuin katsoi, että teos voi saada tekijänoikeussuojaa, jos se on tekijänsä henkisen luomistyön tulos siten, että se kuvastaa tekijän persoonaa ja siitä käyvät ilmi tekijän vapaat ja luovat valinnat teosta tehtäessä. Kansallisen tuomioistuimen tehtävä on ratkaista lopullisesti, ylittyykö teoskynnys.

19. Perinteisten kirjallisten teosten osalta teostasovaatimus usein täyttyy, sillä kirjalliset työt usein jo itsessään ilmentävät tekijänsä persoonallisia, vapaita ja luovia valintoja. Perinteisten kirjallisten teosten kohdalla tekijän vapaus ei yleensä ole rajoitettu. Lyhytkin runo tai vaikkapa iskulause voi olla periaatteessa tekijänoikeuden suojaama. Haarmann käyttää esimerkkinä Eeva Joenpellon romaanin nimeä "Neito kulkee vetten päällä", jota voitaneen pitää siinä määrin itsenäisenä ja omaperäisenä, että teossuoja tulee sen kohdalla kysymykseen. Haarmann pitää kuitenkin esimerkkiään enemmän poikkeuksena kuin sääntönä: "Mitä lyhyemmästä ilmaisusta on kysymys, sitä todennäköisempää on, ettei se ylitä niitä itsenäisyyden ja omaperäisyyden vaatimuksia, joita tekijänoikeussuojan saaminen edellyttää" (Pirkko-Liisa Haarmann: Tekijänoikeus ja lähioikeudet, Helsinki 2005, s. 70).
20. Tekijän yksinoikeuden piiriin kuuluu kappaleiden valmistaminen koko teoksesta tai sen tekijänoikeussuojaa saavasta osasta ja koko teoksen tai sen tekijänoikeussuojan piirissä olevan osan saattaminen yleisön saataviin siten, kuin tekijänoikeuslain 2 §:ssä säädetään. Sen sijaan teoksen aihetta, teemaa, ideaa, periaatetta tai teokseen sisältyviä tietoja ei suojata tekijänoikeudella. Täten esimerkiksi kirjallisessa teoksessa esitettyjen väittämien ja tietojen asiasisältö jää tekijänoikeussuojan ulkopuolelle, eikä niiden käyttäminen kuulu teoksen tekijän yksinoikeuden piiriin.
21. Tekijän moraalisisistä oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 3 §:ssä. Tekijänoikeuslain 3 § 1 momentin mukaan tekijä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Säännöksen 2 momentin mukaan teosta älköön muutettako tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tahi omalatuutisuutta loukkaavalla tavalla, älköönkä sitä myöskään saatettako yleisön saataviin tekijää sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.
22. Tekijänoikeuslain 4 §:n 1 momentin nojalla sillä, joka on kääntänyt teoksen, muunnellut sitä tai saattanut sen toiseen kirjallisuus- tai taidelajiin, on tekijänoikeus teokseen tuossa muunnellussa muodossa. Teoksen muuntelijan on

saatava alkuperäisen teoksen tekijänoikeuden haltijan suostumus kappaleiden valmistamiseen muunnelmasta muuhun kuin yksityiskäyttöön ja yleisön saataville saattamiseen. Jos alkuperäisteksti ei yllä teostasoon tai jos sen tekijänoikeus on lakannut, muuntelija voi vapaasti hyödyntää tekemäänsä muunnelmaa.

23. Saadakseen tekijänoikeuslain 1 §:n mukaista suojaa on käännöksen tai muun muunnelman ylitettävä teoskynnys eli täytettävä itsenäisyyden ja omaperäisyyden vaatimukset.
24. Muunnelman tekijän mahdollisuudet itsenäisen ja omaperäisen teoksen aikaansaamiseen ovat olennaisesti rajoitetummat kuin alkuperäisteoksen tekijän. Haarmannin mukaan kuitenkin esimerkiksi aivan sana sanalta, mekaanisesti tehty käännös ei voi saada suojaa, sillä itsenäisyyden ja omaperäisyyden vaatimukset eivät tällöin täyty. (Haarmann, Pirkko-Liisa: Tekijänoikeus ja lähioikeudet, Helsinki 2005, s. 89-92)
25. Tekijänoikeuslain 51 §:n mukaan kirjallista tai taiteellista teosta ei ole lupa saattaa yleisön saataviin käyttäen sellaista teoksen nimeä tahi tekijän salanimettä tai nimimerkkiä, että teos tai tekijä helposti voidaan sekoittaa aikaisemmin julkistettuun teokseen tai sen tekijään.

Analyysi ja johtopäätökset tekijänoikeuslain kannalta

26. Tekijänoikeusneuvostolla on ollut käytettävissään hakijoiden Käsikirja sekä sen päivitysversion tekstiosa ja vastineenantajien Työkirja. Hakijoiden Käsikirja vuodelta 2013 sekä sen päivitysluonnos vuodelta 2018 ovat yksiniteisiä kirjoja, jotka jakautuvat kahteen osaan. Yleisessä osassa 1 on tekstiosuus, ja Työskentelymenetelmät - osa 2 koostuu pääosin kyselylomakkeista sekä niiden käyttöä taustoittavista ja ohjaavista tekstiosuuksista, joissa myös ohjelmaa kuvataan vaiheittain. Yleisen osan päivitysluonnoksen teksti on 36 sivua pitkä ja Työskentelymenetelmät- osa sisällysluetteloineen kattaa 96 sivua.

27. Vastineenantajien Työkirja on samoin yksiniteinen ja kahteen osaan jaettu. Osan A, Teoreettinen viitekehys ja työskentelyn edellytykset tekstiosuus on 33 sivua. Osa B, työskentelyn perusteet kattaa teksteineen, lomakkeineen ja sisällysluetteloineen 55 sivua.
28. Vastauksena ensimmäiseen kysymykseen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että sen arvion mukaan sekä Käsikirjan painos vuodelta 2013 sekä sen vuoden 2018 päivitysluonnos ovat tekijänoikeuslain suojaamia kirjallisia teoksia. Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että Käsikirja päivitysluonnoksineen on ilmaisultaan niin itsenäinen ja omaperäinen, että se ylittää teoskynnyksen. Käsikirjan tekijöillä on siten yksinoikeus määrätä teostensa käyttämisestä niiltä osin, kuin kyseessä ovat tekijänoikeuslaissa mainitut tekijän taloudelliset ja moraaliset yksinoikeudet.
29. Vastauksena toiseen kysymykseen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että hakijat ovat esittäneet vertailutaulukon Käsikirjan päivitysluonnoksen ja vastineenantajien Työkirjan välillä. Merkittävä osa Työkirjan tekstistä on peräisin Käsikirjan päivitysluonnoksesta, mutta vain osaa tekstistä on käytetty. Vertailutaulukon kohdissa esitetty Työkirjan yleisen osan teksti on myös huomattavilta osin sanasta sanaan identtistä Käsikirjan päivitysluonnoksen tekstin kanssa. Työkirjassa on myös vastineenantajien omaa tekstiä.
30. Vastaavuuksia alkuperäisen Käsikirjan yleisen osan tekstissä löytyy noin kolmeltakymmeneltä sivulta jälkimmäisen Työkirjan noin 25 sivun kanssa vertailutaulukon mukaisesti. Tekstissä joitakin lainauksia on muokattu esimerkiksi niin, että taulukkona tai kuviona esitetyt ajatukset on muutettu lausemuotoon. Joitakin lauseita ja kappaleita on jätetty pois ja otsikoita muutettu. Myös sanamuotoja on virkkeissä paikoittain muutettu. Alkuperäinen teksti on kuitenkin tunnistettavissa uuden tekstin ohessa. Osa alkuperäisen Käsikirjan osan 2, toteutus, sisältämistä lomakkeista on jätetty Työkirjasta pois.
31. Kuten vastineenantajat ovat maininneet, Työkirja perustuu Käsikirjaan, joka tuodaan esille myös työkirjan esipuheessa. Vastineenantajista B on kertonut

mieltäneensä, että he tekevät toisen vastineenantajan kanssa Käsikirjan päivitysluonnosta. Samoin P on kertonut mieltäneensä, että hän tekee Move! -ohjelman päivitystyötä.

32. Ottaen huomioon edellä mainitut vastineenantajien tekemät omat tekstiosuudet, muokkaukset, osittainen alkuperäisen teoksen materiaalin poisjätto sekä nimenomaisesti mainittu tekstin ja rakenteen perustuminen hakijoiden teokseen, tekijänoikeusneuvoston harkinnan mukaan Työkirjaa on kokonaisuutena arvioiden pidettävä lausunnonhakijoiden Käsikirjan tekijänoikeuslain 4 §:n 1 momentin mukaisena muunnelmana.
33. Vastauksena toiseen kysymykseen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että yleensä muunnelman tekemiseen tarvitaan alkuperäisen tekijänoikeuden haltijan suostumus. Tämä johtuu siitä, että tekijänoikeus antaa tekijänoikeuslain 2 §:n mukaan tekijälle yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna.
34. Vastauksena kolmanteen kysymykseen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että muunnelman tekijöillä ei tekijänoikeuslain 4 §:n 1 momentin mukaisesti ole myöskään oikeutta määrätä siitä tavalla, joka loukkaa tekijänoikeutta alkuperäisteokseen. Siksi muunnelman kappaleiden valmistamiseen muuhun kuin yksityiskäyttöön tai saattamiseen yleisön saataviin tarvitaan alkuperäisen teoksen tekijänoikeuden haltijan tai haltijain suostumus.
35. Mikäli teoksella kuten alkuperäisellä Käsikirjalla on useita tekijöitä, ja tekijöiden panokset eivät ole toisistaan erotettavissa, kyse on tekijänoikeuslain 6 §:n mukaisesta yhteisteoksesta, jolloin tekijänoikeus syntyy tekijöille yhteisesti. Tällöin teoksen käyttöön on saatava kaikkien tekijöiden suostumus. Käsikirjan kirjoittajina on teoksen kansilehdellä ilmoitettu R, L ja O. Ei ole selvitetty, ovatko tekijänoikeudet mahdollisesti siirtyneet työntekijöiltä ja virkamiehiltä työnantajalle tai viranomaisille ja jos, niin missä määrin. Asianosaiset ovat osin toisistaan poikkeavasti kertoneet siitä onko, ja kenen al-

kuperäisen Käsikirjan tekijöiden suostumus on saatu muunnelman eli työkirjan tekemiseen ja miten suostumus on mahdollisesti saatu. Tekijänoikeusneuvoston toimivaltaan ei kuulu todistelu- ja näyttökysymysten arviointi tällaisista kysymyksistä.

36. Mikäli alkuperäinen Käsikirja on syntynyt yllä mainitulla tavalla yhteistekijällisyyden tuloksena, kappaleiden valmistamiseen muunnelmasta muuhun kuin yksityiskäyttöön ja yleisön saataville saattamiseen esimerkiksi yleisölle välittämällä tulee saada kaikkien alkuperäisen Käsikirjan tekijöiden tai muiden tekijänoikeuden haltijoiden suostumus.
37. Hakijat ovat kertoneet, että Työkirja on jaettu sähköpostitse 29 osallistujalle ja esitetty videokoulutuksena järjestetyssä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen koulutustilaisuudessa. Mikäli videokoulutustilaisuudessa on esitetty suojan kohteena olevaa materiaalia, tällainen teoksen muunnelman saattaminen yleisön saataviin yleisölle välittämällä vaatii lähtökohtaisesti tekijänoikeuden haltijan suostumuksen. Kuitenkin suljetulle piirille teoksen esittäminen ei ole yleisölle välittämistä, ellei kyseessä katsota olevan tekijänoikeuslain 2 §:n 4 momentissa tarkoitettu ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille välittäminen. Tekijänoikeusneuvoston lausuntokäytännön perusteella (mm. TN 2003:20 ja TN 2006:8) on mahdollista, että edellä mainittua koulutustilaisuutta on pidettävä suurehkona suljettuna piirinä.
38. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus on Rikosseuraamuslaitoksen yksikkö. Sen tehtävänä on koulutuskeskuksesta annetun lain (2016/1316) mukaan järjestää Rikosseuraamusalan ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta ja täydennyskoulutusta sekä harjoittaa toimialaansa liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Rikosseuraamuslaitos on siitä annetun lain (2009/953) mukaan Suomen valtionhallinnon organisaatio, joka vastaa vankeusrangaitusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta. Laitos toimii oikeusministeriön ohjauksessa ja toteuttaa ministeriön linjausten mukaista kriminaalipolitiikkaa.

39. Rikosseuraamuslaitoksen ensisijainen tehtävä on huolehtia, että tuomioistuinten määräämät rangaistukset pannaan täytäntöön lainmukaisesti ja turvallisesti. Laitoksen erityisenä tavoitteena on parantaa yhteiskunnan turvallisuutta vähentämällä tuomittujen riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin.. Rikosseuraamuslaitoksen sisäistä koulutustilaisuutta, josta myöskään V ry ei ole vastineen mukaan saanut taloudellista etua, ei ole annettujen tietojen perusteella pidettävä ansiotarkoituksessa järjestettynä, joten kyse ei ole teoksen yleisölle välittämisestä.
40. Vastaavalla tavalla kuin tekijänoikeusneuvoston lausunnossa TN 2017:7 on todettu, sen sijaan teoskappaleen sähköpostin liitetietona lähettämisen yhteydessä tapahtuu kappaleen valmistaminen. Mikäli se tapahtuu muuhun kuin yksityiskäyttöön, kuten tässä tapauksessa muunnelmana koulutustilaisuuteen osallistuville, se edellyttää tekijänoikeuden haltijan lupaa. Jos lupaa tai muuta suostumusta ei ole ollut, on kyseessä lähtökohtaisesti tekijänoikeuden loukkaus.
41. Vastauksena neljänteen kysymykseen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että vastineenantajien Työkirjan johdannossa on mainittu, että ”Tämä Työkirja on koottu MOVE! Käsikirjan (R, L & O 2013) osista”. Johdanto jatkaa kertoen koonnin tapahtuneen siten, että se tukisi MOVE! – työmenetelmää, joka on lähisuhdeväkivaltaan kohdennettu motivoinnin ja verkostoitumisen työväline. Menetelmän tarkoituksena on ottaa puheeksi väkivaltainen käyttäytyminen ja motivoida väkivaltaisesti käyttäytyvää henkilöä hakeutumaan avun piiriin.
42. Kyseessä ei ole esimerkiksi teoksen tai sen osien siteeraaminen toisessa teoksessa, josta on säädetty tekijänoikeuslain 22 §:ssä. Tekijän ja teoksen nimen mainitsemisesta siteerauksen yhteydessä on säädetty tekijänoikeuslain 11 ja 22 §:ssä. Kyseiset siteeraamista koskevat säännökset eivät sovellu, kun kyseessä on edellä mainituin tavoin tekijänoikeusneuvoston arvion mukainen alkuperäisen teoksen muunnelma, jonka yhteydessä on selkeästi mainittu alkuperäinen teos sekä sen tekijät sekä johdannossa että leipätekstissä, lomakkeissa ja lähdeluettelossa.

43. Uutta, valmista painosta ei vielä muunnelmaa tehdessä ole ollut olemassa, vaan vastineenantajille on omaa tehtävänsä varten annettu muistitikulla yhden yhteistekijän toimesta oikoluettu versio, johon oli jo kommentteina tehty muokkauksia aiemmin Käsikirjan puutteisiin liittyen (eli kyseessä on vuoden teoksen 2013 tekstin päivitysversio). Vastineenantajat ovat edelleen versiota päivittäneet ja muokanneet ja viitanneet omassa muunnelmassaan vuoden 2013 teokseen useissa kohdissa edellä kerrotusti, joten tekijänoikeusneuvoston arvion mukaan alkuperäinen Käsikirja on muunnelman yhteydessä asianmukaisesti mainittu.
44. Vastauksena viidenteen kysymykseen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että kyse on asiatekstistä. Asiassa ei ole väitettykään, että muunnelmassa olisi alkuperäisteosta käytetty sen kirjallisia arvoja tai tekstin omalaatuisuutta loukaten esimerkiksi alkuperäistekstiä kielellisesti ala-arvoisesti muokaten tai loukkaavassa yhteydessä vastineenantajien oman materiaalin kanssa. Työkirjaa on käytetty vastaavaan tarkoitukseen kuin alkuperäistä Käsikirjaa. Kuten aiemmin on mainittu, teoksen aihetta, teemaa, ideaa, periaatetta tai teokseen sisältyviä tietoja ei suojata tekijänoikeudella. Täten esimerkiksi kirjallisessa teoksessa esitetyn menetelmän asiasisältö jää tekijänoikeussuojan ulkopuolelle, eikä sen käyttäminen tai muunteleminen lukeudu teoksen tekijän yksinoikeuden piiriin.
45. Vastauksena kuudenteen kysymykseen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että alkuperäinen, hakijoiden vuoden 2013 teos on otsikoitu: Move! –ohjelmakokonaisuus. Käsikirja. Vastineenantajien muunnelma on otsikoitu: MOVE! TYÖKIRJA, ja alaotsikko kuuluu: MOVE! -työskentelyn tueksi. Muunnelmassa ei ole käytetty samaa otsikkoa kuin alkuperäisessä teoksessa ja siinä on käytetty myös alaotsikkoa, jota ei alkuperäisessä ole. Move! –termin käytön, mikä termi ei yksittäisenä sanana saa teossuojaa, voi perustellusti katsoa viittaavan alkuperäisteoksessa esitettyyn työskentelymenetelmään, mistä on kyse myös muunnelmassa. Termin käyttö on siksi perusteltua niin

alkuperäisteosten kuin muunnelman yhteydessä, eikä muunnelmaa voi yksittäisen sanan käytön vuoksi sekoittaa helposti aikaisemmin julkistettuun teokseen, johon muunnelma perustuu.

46. Kumpikaan asiapitoinen otsikko niin alkuperäisessä teoksessa kuin sen muunnelmassakaan ei tekijänoikeusneuvoston harkinnan mukaan yllä teostasoon. Koska kyse on nimenomaisesti molemmissa samasta ohjelmasta ja menetelmästä, on saman termin käyttö otsikoiden osana perusteltua. Lausuntopyynnön kohteina olevia otsikoita ei suojata teoksina, joten otsikot eivät voi toisiaan tekijänoikeudellisesti arvioiden loukata. Tekijänoikeusneuvosto ei toimivaltansa rajoissa anna lausuntoa muusta kuin tekijänoikeuslain soveltamisesta.

Puheenjohtaja Ulla-Maija Mylly

Sihteeri Perttu Virtanen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Ulla-Maija Mylly (puheenjohtaja), Olli Pitkänen, Anne Salomaa, Aku Toivonen, Mari Lampenius, Antti Kotilainen, Martti Kivistö, Timo Enroth, Maria Rehbinder, Tuula Hämäläinen ja Asko Metsola.